

«ЎзРТХБ» АЖ Бошқарувининг
17.07.2013 йилдаги 113-сонли
баённомаси билан тасдиқланган

**"Ўзбекистон республика товар-хом ашё биржаси" акциядорлик
жамиятининг корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикаси
КОДЕКСИ**

Тошкент 2013 йил.

Мазкур "Ўзбекистон республика товар-хом ашё биржаси" акциядорлик жамиятининг корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикаси Кодекси (кейинги ўринларда Кодекс деб юритилади) Ўзбекистон Республикаси Қонун хужжатлари, Устав, Ўзбекистон Республика товар-хом ашё биржаси (кейинги ўринларда Биржа деб юритилади) савдо Қоидалари асосида ишлаб чиқилган ҳамда биржа ходимлари, шунингдек биржа, кўргазма-ярмарка ва аукцион савдолари профессионал иштирокчиларининг одоб-ахлоқ ва касб этикаси нормалари ҳамда принципларини белгилайди.

I. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1. Ушбу Кодексда қуидаги термин ва таърифлардан фойдаланилади.

мижоз – савдоларда мустақил ёки биржа, кўргазма-ярмарка ва аукцион савдолари профессионал иштирокчиси орқали қатнашадиган биржа, кўргазма-ярмарка ва аукцион савдолари профессионал иштирокчиси бўлмаган ҳар қандай юридик ва жисмоний шахс;

корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикаси – биржа ходимлари ҳамда биржа, кўргазма-ярмарка ва аукцион савдолари профессионал иштирокчилари учун бажарилиши мажбурий бўлган, уларни ва мижозларни инсофсиз хулқ ва ҳаракатлардан ҳимоя қилишга қаратилган уларнинг шахсий ва касбий одоб-ахлоқларини тартибга солувчи нормалар мажмуаси;

интизомий жазо чоралари – номулкий ва мулкий характерга эга бўлган, тури, қўллаш тартиби ва шартлари биржа Бошқаруви томонидан биржа аъзоларининг умумий йиғилиши билан келишилган ҳолда белгиланадиган чазо чораси (санкция);

профессионал иштирокчилар – биржадан аккредатациядан ўтган, мижозларга биржа томонидан ўтказиладиган савдоларга кириш, иштирок этиш ва биржа битимлари бўйича мажбуриятларни бажаришни ташкил этиш юзасидан малакали хизмат кўрсатувчи, биржа, кўргазма-ярмарка ва аукцион савдоларининг профессионал иштирокчилари - юридик ва жисмоний шахслар;

коррупцияга қарши одоб-ахлоқ стандартлари – коррупцион вазиятлар ва уларнинг оқибатларини енгиш ва бартараф этишга қаратилган ҳаракат ва чоралар рўйхатини ўз ичига олган қоидалар.

иштирокчилар – биржа ходимлари, профессионал иштирокчилар ва уларнинг ходимлари.

2. Ушбу Кодекс қоидалари барча иштирокчиларнинг профессионал фаолияти ва/ёки ўзаро, мижозлар ва бошқа шахслар билан муносабатларда риоя этишлари учун мажбурийдир.

Ушбу Кодекс билан ўрнатилган корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикаси нормалари, биржада биржа савдоси ва савдодан кейин амалга ошириладиган биржа операцияларига, биржа ходимлари томонидан профессионал иштирокчилар ва уларнинг мижозларига, профессионал иштирокчилар томонидан мижозларга қуидаги, хизматларни (ушбу рўйхат тугал ҳисобланмайди) кўрсатишлари учун алоқадор ҳисобланади:

биржа, кўргазма-ярмарка ва аукцион савдолари иштирокчиларини рўйхатдан ва аккредациядан ўтказиш хизматлари;

электорон савдолар ва биржанинг клиринг тизимиға киришни ташкил этиш бўйича хизматлар;

биржа, кўргазма-ярмарка ва аукцион савдолари ўтказишни ташкил этиш бўйича хизматлар;

ўтказилган биржа савдолари натижаси бўйича тузилган шартномаларни расмийлаштириш ва рўйхатдан ўтказиш бўйича хизматлар;

биржа, кўргазма-ярмарка ва аукцион савдолари битимларни амалга оширишга клиринг ва ҳисоб-китоб бўйича хизматлар;

ахборот ва репозитар хизматлари;

арбитраж ва интизомий ишлар муҳокамаси бўйича хизматлар;

таълим ва маслаҳат (консультатив) хизматлари;

3. Ушбу кодекс билан ўрнатилган корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикаси нормалари асосан умумий характерга эга бўлиб, уларга биржа Бошқаруви томонидан биржа аъзолари умумий йиғилиши билан келишган ҳолда тасдиқланган зарур қўшимчалар, ўзгартиришлар киритиш йўли билан, улар аниқлаштирилиши, кенгайтирилиши мумкин.

4. Ушбу кодекснинг асосий мақсади ва вазифалари қуидагилардан иборат:

Биржа, кўргазма-ярмарка ва аукцион савдоларида қулай ва ишchanлик мухитини яратиш;

Иштирокчилар томонидан одоб-ахлоқ ва касб этикаси нормаларини бир хилда ва тўғри қўлланилишини таъминлаш;

корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикаси нормалари, профессионал иштирокчилар ва улар мижозларининг хуқуqlари бузилишини бартараф этиш, биржанинг ишchanлик обрўси ва мулкига, мижозлар ва профессионал иштирокчиларга зарар етказилишини олдини олиш;

коррупцияга қарши одоб-ахлоқ стандартларини шакллантириш;

корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикаси нормаларини бузган, биржа хужжатларида белгиланган ўз мажбуриятларини бажармаган иштирокчиларга нисбатан интизомий жазо чоралари қўллаш тартибини белгилаш;

5. Иштирокчилар ўзаро ва/ёки мижозлар ва бошқа шахслар билан муносабатларда ушбу Кодексда белгиланган корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикаси нормаларига нисбатан пастроқ нормалар ва стандартларни қўллашлари мумкин эмас.

6. Биржанинг органлари ва мансабдор шахслари корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикаси нормалари бузилиши, шунингдек бундай қонунбузилишларга йўл қўйилишининг сабаблари ва шароитларини аниқлаш, уларни олдини олишга қаратилган тадбирларни ишлаб чиқадилар ва амалга оширадилар.

II. Корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикасининг асосий принциплари ва нормалари

Биринчи бўлим. Корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикасининг асосий принциплари

7. Корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикаси нормалари биржада биржа, кўргазма-ярмарка ва аукцион савдоларида вужудга келган энг яхши амалиёт ва иш муомаласи одатларининг асосий принципларини ўз ичига олади.

8. Корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикасининг асосий принциплари куйидагилардир:

Корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикасининг очиқлиги, ошкоралиги ва оммавийлиги;

Ўзаро муносабатларда ишонч, ҳалоллик ва тўғрилик;

Иш амалиётда ва коррупцияга қарши одоб-ахлоқ стандартларини қўллашда қонунларга сўзсиз риоя этиш;

биржа, кўргазма-ярмарка ва аукцион савдолари барча иштирокчиларининг мустақиллиги ва тенгилиги;

иштирокчиларнинг касбий маҳорати;

ахборотнинг очиқлиги;

сабрлилик, бағрикенглик ва ўзаро муносабатларда юқори маданият.

Иккинчи бўлим. Корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикасининг очиқлиги, ошкоралиги ва оммавийлиги

9. Биржа, кўргазма-ярмарка ва аукцион савдоларида қабул қилинган корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикаси нормалари оммавийдир. Ушбу нормалар биржанинг профессионал иштирокчилари (уларнинг ваколатли вакиллари) билан келишув орқали барча иштирокчилар томонидан очик тарзда олдиндан мухокама қилиниши ва биржанинг веб-сайтида эълон қилиниши керак.

Корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикаси нормалари белгиланган тартибда келишилмаган ва эълон қилинмаган бўлса, ҳеч ким бирор-бир иштирокчидан ушбу нормаларга риоя этилишини талаб қилиши мумкин эмас.

10. Иштирокчилар ушбу нормаларни мижозларнинг иш амалиётида, шунингдек биржа, кўргазма-ярмарка ва аукцион савдоларига жалб қилинмаган хўжалик юритувчи субъектлар ўртасида тарқатишга ҳаракат қиласидар.

11. Иштирокчилар ўзларининг ишchanлик обрўйларига нисбатан ҳар хил уйдирма ва миш-мишлар тарқалишига йўл қўйиш мумкин эмас деб ҳисоблайдилар ва бунга асослар бўлса, бундай айловлар асослантирилган ва ошкора билдирилиши ҳамда корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикаси нормаларига риоя этилиши бўйича ушбу Кодексда белгиланган тартибда текшириш ўтказишни талаб қиласидар.

12. Иштирокчи корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикасини бузганлиқда айбланиб, унга нисбатан ушбу Кодексда белгиланган тартибда иш қўзғатилган бўлса, у ўз хоҳишига қараб бундай айловларни ошкора ёки ёпиқ тарзда кўрилишини ва ўз манфаати ҳамда обрўсини ҳимоя қилишга эришишни талаб қилишга ҳақли.

Учинчи бўлим. Ўзаро муносабатларда ишонч, ҳалоллик ва тўғрилик;

13. Иштирокчилар мижозлар билан тўғри ва ўзаро ишонч асосида ишлашлари керак.

14. Иштирокчилар бир-бирларига ва мижозларга эътиборли бўлишлари, иш амалиётида уларнинг хоҳиш ва истакларини инобатга олишлари, ўз фаолиятларида биржада қабул қилинган корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикаси принциплари ва нормаларига риоя этишлари, уларни қўллашда назоратни амалга оширишлари керак.

15. Агар бериладиган тавсиялар мижознинг манфаатига мос келиши учун асос бўлмаса, профессионал иштирокчилар мижозларга бундай тавсияларни бермасликлари шарт.

16. Профессионал иштирокчи биржа битимларини тузишда мижоз манфаатининг устунлиги принципига риоя қилишга мажбур. Мижознинг топшириғи профессионал иштирокчининг биржа савдоларида ўз номидан битим тузатган пайтда унинг шахсий мақсади билан рақобатга киришган ҳолларда, гарчи топшириқ ёки комиссия шартномасида бундай банд кўзда тутилмаган бўлса ҳам, профессионал иштирокчи биринчи навбатда мижознинг топшириғини бажариши шарт.

Тўртинчи бўлим. Иш амалиётда ва коррупцияга қарши одоб-ахлоқ стандартларини қўллашда қонунларга сўзсиз риоя этиш

17. Иштирокчилар ўзларининг кунлик фаолиятларида Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига қатъий ва сўзсиз риоя этишлари шарт. Ҳеч қандай фавқулодда ва бошқа алоҳида ҳолатлар, норматив-хуқуқий ҳужжатларда белгиланган қоидалар бузилганлигини оқлаш учун асос бўла олмайди.

Иштирокчига, бошқа иштирокчи томонидан Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари ёки биржанинг норматив ҳужжатлари бехосдан бузилганлиги ёки бузилиши мумкинлиги маълум бўлиб қолган ҳолларда, бундай иштирокчи қонунни бузган иштирокчига унинг ҳаракатлари билан қонун ҳужжатлари бузилаётганлиги ва унинг оқибатлари ҳақида маълум қилиши шарт.

Иштирокчига, бошқа иштирокчининг Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари ёки биржанинг норматив ҳужжатларини бузиш нияти ҳақида маълум бўлиб қолган ҳолларда, бундай иштирокчи қонун ҳужжатлари бузилишинининг олдини олиш бўйича, шу жумладан қонун ҳужжатларига риоя этилиши устидан назорат амалга оширувчи биржа ходимларини хабардор қилиш орқали барча чораларни кўриши шарт.

18. Манфаатлар тўқнашуви пайтида ходимнинг ўз хизмат вазифасидан ноқонуний фойдалangan ҳолда, ўзи учун ва у томонидан манфаати бевосита ёки билвосита ҳимоя қилинаётган бошқа шахслар, корхона, муассасалар учун ғаразли фойда ва (ёки) имтиёз олиш мақсадида шарт-шароитлар яратишга қаратилган ҳаракати ёки ҳаракатсизлиги, ушбу кодексга нисбатан коррупцион ҳавфли ҳаракат ҳисобланади.

Ходим, у қандай лавозимни эгаллашидан қатъий назар, коррупцион вазиятлар ва уларнинг оқибатларини бартараф этиш ва енгиб ўтишга қаратилган коррупцияга қарши барча чораларни кўриши лозим.

Коррупцион ҳуқуқбузарликлар содир этишга ҳаракат қилишга оғдириш учун бирор-бир шахслар томонидан унга мурожаат қилинган барча ҳолларда, бу тўғрида ўзининг бевосита раҳбарига ёки Хавфсизлик хизматига дарҳол ахборот бериш, ходимнинг маънавий бурчи ҳисобланади.

Ходимда коррупцияга қарши одоб-ахлоқ кўникмаларининг шакллантириш зарурати, унга ўзига нисбатан онгли равишда ахлоқий мажбуриятлар, чеклашлар ва тақиқлар қўйилишини назарда тутади.

Ходимнинг маънавий поклиги, виждонини сотмаслиги, биржа манфаатларига ва хизмат вазифасига содиқлиги, коррупцияга қарши касб – этика ва одоб-ахлоқ стандартларининг асосини ташкил этади.

Манфаатларнинг касб – этика маъносидаги тўқнашувини, ходимнинг номига маънавий зарар етказиши мумкин бўлган ҳамда хизмат вазифаси ва шахсий ғаразли манфаатлар ўртасидаги қарама-қаршилик ташкил этади.

Ходим ёки у хизмат ёки бошқа норасмий муносабатлар билан боғлиқ бўлган шахслар учун ҳар қандай шаклдаги фойда олиш имконияти, ходимнинг шахсий ғаразли манфаати деб ҳисобланади.

Қонунда белгиланган ҳолларда ташқари, ходимлар томонидан совға, мукофот олиш ёки бериш, шунингдек турли мулозамат, хизматлар кўрсатиш (кейинги ўринларда - савғалар деб юритилади), этика жиҳатидан ноаниқ вазиятларни келтириб чиқариши, манфаатлар қарама-қаршилигини юзага келтириши мумкин.

Ходим совға олиш ёки беришда, совға берган (олган) шахсга нисбатан тобе ҳолатга тушиб қолади, бу эса коррупцияга қарши одоб-ахлоқ стандартларига зид ҳисобланади.

Ҳамма қабул қилган қариндошлиқ, юртдошлиқ, ўртоқлик муносабатлари юзасидан совғалар олиш (топшириш), манфаатлар тўқнашувини келтириб чиқармаслиги керак.

19. Ходим касб этикаси бўйича қарама-қаршиликлар юзага келмаслиги учун қўйидагиларга риоя этиши керак:

манфаатлар қарама-қаршилишини юзага келиши учун сабаб бўлиши мумкин бўлган, олиниши лозим бўлмаган фойдани олишдан воз кечиш;

юзага келган ёки келиш хавфи бўлган манфаатлар тўқнашуви ҳакида ўзининг бевосита бошлиғига хабар бериш;

гумонли, обрўсизлантириши мумкин бўлган шахсий муносабатларга чек қўйиш;

коррупцияга қарши курашиш ва ҳар қандай даражадаги коррупционерларини фош қилиш;

манфаатлар қарама-қаршилигининг салбий оқибатларини енгиш бўйича чоралар кўриш.

20. Ходимнинг даромадлар, мол-мулк ва мулкий характердаги мажбурияти бўйича маълумотлар беришдан бош тортиши, унинг ишочсиз ходим сифатида баҳолаш билан бирга, бу ҳолат манфаатлар тўқнашувини келиб чиқиши учун муҳим шарт ҳисобланади.

Бешинчи бўлим. Биржа, кўргазма-ярмарка ва аукцион савдолари барча иштирокчиларининг мустақиллиги ва тенгилиги

21. Профессионал иштирокчилар биржа, кўргазма-ярмарка ва аукцион савдоларида қатнашишда мустақил ва тенгдирлар.

22. Профессионал иштирокчиларнинг мустақиллиги, уларнинг мижозлар билан муносабатларда олдиндан манфаатдор бўлишдан, учинчи шахсларнинг босим ўтказишидан ёки уларга тобе бўлишдан ҳимоя қиласи, мижозларнинг ҳукуклар ва манфаатларини қонуний ҳимоя қилишларини кафолатлади.

23. Биржа ходимлари профессионал иштирокчилар билан муносабатларда, профессионал иштирокчилар эса мижозлар билан

муносабатларда тенглик принципиға риоя этишлари, бошқаларга нисбатан анча афзал муносабатларни ва камситилиш ҳолатларини юзага келишига йўл қўймасликлари керак.

Биржа ходимларига мижозлар билан расмий ёки норасмий мулоқотлар пайтида алоҳида профессионал иштирокчиларнинг иши ҳақида тавсия бериш, бошқача айтганда профессионал иштирокчилар манфаати бўйича қизиқтириш ёки аксинча уларнинг ишchanлик обрўсига зарар етказиш тақиқланади.

Мижозларнинг илтимосига кўра, биржа ходимлари биржа томонидан тасдиқланган профессионал иштирокчилар рейтинги ҳақидаги маълумотни беришга ҳақли.

24. Профессионал иштирокчиларга мижозлар билан муносабатларда бошқа профессионал иштирокчиларни муҳокама қилиш, бошқача айтганда уларнинг ишchanлик обрўсига путур етказиш, мижозларга бошқа профессионал иштирокчиларнинг инсофисизлиги тўғрисидаги маълумотларни бериш тақиқланади. Ваколатли органларнинг бундай профессионал иштирокчиларга нисбатан интизомий жазо чораси қўллаш ҳақидаги қарори мавжуд бўлиб, ушбу орган томонидан мазкур қарор расмий тарзда ошкор этилган ҳоллар бундан мустасно.

25. Биржа аъзолари, шунингдек профессионал иштирокчилар ва уларнинг ходимлари ўз фаолиятини амалга оширишда мижозларга зарар етказиши мумкин бўлган қарама-қаршиликларга йўл қўймасликлари, ўз ходимларининг бегараз ва холис бўлишларини, давлат органлари ва биржага тақдим этиладиган ахборотларнинг ҳаққонийлигини таъминлашлари шарт.

26. Қуйидагилар манфаатлар тўқнашувининг шартлари ҳисобланади:

иштирокчининг манфаатдорлиги унинг ўзига юклатилган вазифаларни объектив бажаришига таъсир этади ёки таъсир этиши мумкин;

иштирокчининг манфаатдорлиги мижознинг (мижозларнинг) қонуний манфаатларига қарши келади ва улар бундай қонуний манфаатларга зарар етказишига қодир бўлади;

Бир мижоз билан муносабатга киришган иштирокчининг мустақиллиги, бошқа мижозларнинг манфаатларига қайсиdir йўл билан таъсир қилиши мумкин.

27. Манфаатлар тўқнашувининг олдини олиш учун биржа ходимлари:

бирор-бир профессионал иштирокчига бошқасига зарар етказган ҳолда имтиёз беришга;

профессионал иштирокчига хизмат кўрсатиш пайтида бирор-бир сабаб ёки асос билан уларни камситишга;

биржа битимларида иштирок этишга;

тижорат соҳасида ёки ходимларга хизмат ҳақини тўлашда биргаликда фаолият юритаётган профессионал иштирокчилар билан шартномавий муносабатга киришишга;

профессионал иштирокчилар-ташкилотлар устав фондларида иштирок этишга ҳақли эмас.

Агар таъсисчилар (акциядорлар, иштирокчилар) ёки ташкилотлар ходимлари – профессионал иштирокчилар биржа ходимларининг яқин қариндоши (турмуш ўртоғи, фарзанди, ака-ука ёки опа-синглиси) бўлса, биржа ходими ушбу ҳолат (факт) ҳақида ўзининг бевосита раҳбарига ёки биржанинг хавфсизлик хизматига дарҳол хабар бериши шарт.

28. Биржа профессионал иштирокчилар ва мижозларга, профессионал иштирокчилар эса мижозларга хизмат кўрсатишда, хизмат кўрсатишнинг бир хил шартларидан фойдаланишлари лозим. Улар томонидан кўрсатиладиган хизматлар учун тарифлар ва чегирмалар тизими шахсий (индивидуал) йўналишдаги характерга эга бўлмаслиги лозим. Биржа таъсисчилари ёки профессионал иштирокчиларга алоҳида шартлар асосида хизмат кўрсатиш ҳоллари бундан мустасно.

29. Биржа ва профессионал иштирокчилар:

кўрсатиладиган барча хизматлар рўйхати, уларнинг ҳақи, муддати ва шартларини;

барча чегирмалар, компенсацион чегирмалар тизими ва уларни олиш учун зарур мезонларни;

тарифларни қўллаш бўйича тушунтиришларни ўз ичига олган мисоллар, шунингдек мижозлар тури ва групҳари учун чегирмалар тизимини эълон қилишлари шарт.

Барча ахборот биржанинг Интернетдаги сайтида жойлаштирилиши керак.

30. Эълон қилинган ахборот, хизматлар ва баҳолари, ҳар бир хизматнинг базис баҳосини ўз ичига олиши керак.

Биржа ёки профессионал иштирокчи томонидан эълон қилинганидан фарқ қиласидан ёки Интернетда эълон қилинмаган чегирмалар ва имтиёзларни қўллаш корпоратив одоб-ахлоқ ва касб этикаси нормаларини бузиш ҳисобланади.

31. Мижозларни жалб қилиш мақсадида биржа ва профессионал иштирокчилар, ўз мижозлари учун чоп этилган нархларга қараганда тўлов амалга оширилгунига қадар хизматларни паст нархлар (чегирмаларни тақдим этиш)да, шунингдек маълум давр учун тўловга тақдим этилган умумий сумма ҳисобидан пастроқ нархларда (кейинчалик компенсацион чегирма) хизматларни амалга оширишга ҳақли.

32. Махсус мезонларга жавоб берадиган ва ҳар қандай мижозга қўлланиладиган чегирмалар (чегирмалар тизими ва компенсацион чегирмалар), шунингдек тегишли перейскуратлар ҳамда уларга эга бўлиш учун қўлланиладиган мезонлар бирга эълон қилиниши керак.

Мижозлар, билдирилган таклифларни таққослаш ҳамда кўрсатиладиган хизматлар учун тўланадиган ҳақ қийматини ҳисоблаш имкониятига эга

бўлишлари учун, биржа ва профессионал иштирокчилар хизматлар ҳақи ҳисоб-китобини мисоллар билан эълон қилишлари керак.

Ушбу мисолларда мижоз томонидан биржа ёки профессионал иштирокчига тўланиши лозим бўлган тўлиқ сумма кўрсатилиши керак.

Биржа ва профессионал иштирокчилар, мижозлар ўз фаолиятидаги ҳисоб-фактуралар билан кўрсатиладиган хизматлар учун биржанинг сайтида эълон қилинган тарифларни таққослашлари учун зарур бўлган маълумотларни, мижознинг сўровига асосан беришга мажбурдирлар.

Олтинчи бўлим. Биржа ходимлари ва қўргазма-ярмарка ва аукцион савдолари иштирокчиларининг профессионал маҳорати

33. Биржа ва профессионал иштирокчилар ўз ходимларининг юқори профессионал даражаси ва малакага эга бўлишларини таъминлашлари, ўз ходимларининг малакаси ва профессионал даражасини ошириш бўйича барча чораларни кўришлари шарт.

34. Биржа ходимлари ва профессионал иштирокчилар ўз лавозим мажбуриятларини вижданан бажаришлари, ўз ташкилотларига содик бўлишлари, уни ривожлантиришга, ишchanлик обрўсини оширишга кўмаклашишлари, мижозлар билан амалий муносабатларни ўрнатишлари шарт.

35. Биржа ходимлари ва профессионал иштирокчилар ходимлари ўртасидаги муносабатлар, товар биржаси бозори, республика биржа сектори имеджининг ахволи учун ўзаро ҳамкорлик ва жавобгарлик принципига асосланишлари керак.

36. Биржа ва профессионал иштирокчилар, ўз ходимларининг лавозим мажбуриятларини нормал бажаришлари ҳамда доимий равишда уларнинг профессионал тайёргарлиги ва малакасини ошириш борасида, шунингдек уларни оргтехника, маълумот ва ўқув-методик нашрлар, норматив-хуқуқий ҳужжатлар, биржа ҳужжатларни ва бошқа зарур материаллар билан таъминлаш борасида тегишли чораларини кўришлари шарт.

37. Профессионал иштирокчининг ҳодими бошқа жойдаги ишга, шу жумладан бошқа профессионал иштирокчига ишга ўтган холларда, ушбу ходим олдинги иш жойидаги ўз ҳамкасларини муҳокама ёки танқид қилишдан тийилиши керак.

Еттинчи бўлим. Ахборотнинг очиқлиги

38. Ахборотнинг очиқлиги, биржа фаолиятининг асосий принципларидан бири ҳисобланади. Биржада ахборотнинг очиқлиги биржа, профессионал иштирокчилар ҳамда корпоратив ахлоқ-одоб ва касб этикаси нормалари доирасида, тижорат ва хизмат сири бўйичагина чекланиши мумикн.

39. Биржа ва профессионал иштирокчилар билан боғланиш (контакт) маълумотлари, биржанинг, профессионал иштирокчиларининг ўзаро ва мижозлар билан муносабатларини тартибга солувчи норматив ҳужжатлар, кўрсатиладиган хизматлар тарифлари тўғрисидаги маълумотлар барча учун кўринарли жойда

жойлаштрилиши керак.

40. Биржа ходимлари ва профессионал иштирокчилари хизмат (профессионал) вазифаларини бажаришлари вақтида, ўзларига маълум бўлиб қолган махфий ахборотни сир сақланиши бўйича барча чораларни кўришлари шарт.

Биржанинг, профессионал иштирокчи ёки мижозларнинг хизмат ёки тижорат сирларига оид махфий маълумотлари (ушбу маълумотлар эгасининг ёзма розилигини олмасдан туриб) ошкор этилиши ёки учинчи шахсларга ҳақ эвазига ёки текинга берилиши таъқиқланади.

41. Биржа битимининг мазмуни (товар номи, миқдори, баҳоси, тузилган вақти ва санаси, битимни тузган биржа аъзолари тўғрисидаги маълумотлардан ташқари) ошкор этилишига йўл қўйилмайди.

Биржа бозорларида ишончсиз ва ёлғон маълумотларни тарқатиш таъқиқланади.

Биржа ходимлари ва профессионал иштирокчилар хизмат (профессионал) вазифаларини бажариш вақтида, ўзларига маълум бўлиб қолган ички ёпик ахборотни юридик ва жисмоний шахсларга ошкор қилишга ҳақли эмаслар. Улар томонидан берилган ички ёпик (инсайдер) маълумотдан юридик ва жисмоний шахслар фойда олиш ёки бошқача манфаат кўриш ёки учинчи шахсларга зарар етказган ҳолда фойдаланса, биржа ёки профессионал иштирокчи белгиланган тартибда жавобгар бўлади.

Инсайдер маълумотдан фойдаланган ҳолда амалга оширилган битим низоли ҳисобланади.

Биржа ходимлари ва профессионал иштирокчилар инсайдер маълумотларидан фойдаланиш, уларни учинчи шахсларга берилишининг олдини олиш бўйича барча чораларни кўришлари шарт.

42. Биржада реализация қилинадиган товарлар баҳосига нисбатан манипуляция қилинишига йўл қўйилмайди.

Биржа ходимларининг ва/ёки профессионал иштирокчиларнинг ва/ёки мижозларнинг фойда олиш ёки бошқача манфаат кўриш мақсадида, савдо даражаси фаоллиги ва баҳолар тўғрисида ёлғон тасурот қолдиришга қаратилган қасдан қилган харакатлари, нархлар билан манипуляция қилиш ҳисобланади.

Нархлар билан манипуляция аломатлари аниқланган тақдирда, инсофсиз харакат қилган гумонланувчига нисбатан иш судга берилади.

43. Биржа ходими ёки профессионал иштирокчини ҳақорат қилиши, биржа, профессионал иштирокчи ва мижознинг ишчанлик фаолияти ва имеджига зарар етказиши мумкин бўлган, ёлғон маълумот ва мишиш тарқатишга, фактларни манипуляция қилишга, тухмат ва уйдирмаларни тарқатишга йўл қўйилмайди.

Саккизинчи бўлим. Сабрлилик, бағрикенглик ва ўзаро муносабатларда юкори маданият.

44. Биржа аъзолари ва профессионал иштирокчилар бошқаларнинг

дунёқараши, турмуш тарзи, одоб-ахлоқи ва удумлари, жинси, миллати, диний эътиқодидан қатъий назар, уларга нисбатан сабрли бўлишлари шарт. Улар бошқаларнинг ўз дунёқараши билаш яшаш ва ўзига хос маданий қадриятларга хизмат қилиш, ўз фикрини билдириш, ўзига хос хусусиятларини намоён қилиш ҳуқуқини ҳис этадилар ва уларни қадрлайдилар, бошқа маданиятларни тушунадилар ва ҳурмат қиласидилар.

Биржа аъзолари ва профессионал иштирокчилар профессионал фаолиятларида ўзларининг одоб-ахлоқлари ва ташқи кўринишлари билан жамиятда шаклланган маданият ва урф-одат нормаларига эътиборсиз бўлишдан ва ҳурматсизлик қилишдан тийилишлари шарт.

45. Биржа аъзолари ва профессионал иштирокчиларнинг ташқи кўриниши, қийимлари ва аксессуарлари ишчанлик услубида бўлиши керак. Кийиниша, тақинчоқлар тақишида антисанитарияга, ҳаддан ташқари ўзига жалб қиласидиган кийим кийишга ва ёрқин тақинчоқлар тақишига йўл қўйилмайди.

46. Биржа аъзолари ва профессионал иштирокчилар мулоқотларда ўзаро ҳурмат кўрсатишига ва сабрли бўлишга мажбурдирлар. Иштирокчиларнинг сўзлашуви, бошқаларнинг ишлаши ва мулоқотига, биржа фаолиятини оммавий ахборт воситаларида ёритиш бўйича ишларга халақит бермаслиги керак.

Норматив бўлмаган лексика, кўркитиши ва ҳақоратлардан фойдаланиш қатъий тақиқланади.

III. Инсофсиз фаолият

47. Профессионал иштирокчилар томонидан амалга ошириладиган фаолият ҳалол (инсофли) деб топилади агар улар:

ўз фаолиятини Ўзбекистон Республикаси қонун хужжатлари ва биржанинг норматив хужжатларига қатъий риоя этган ҳолда амалга оширса;

мижозларнинг топшириғини вижданан ва чин дилдан бажарса;

мижозларнинг топшириғини уларнинг кўрсатмаларига тўлиқ риоя этган ҳолда бажарса ва ўз mijozlariiga уларнинг топшириғини бажариш учун яхши шароитларни таъминласа;

агар қонун хужжатлари билан алоҳида тоифадаги mijozlar учун юқори ликвидли товарларни сотиб олиш учун чекловлар ўрнатилган бўлса, ушбу чекловларга қатъий риоя этса;

мижозларнинг топшириқлари ва қимматли қоғозлар олди-сотди шартномаси бўйича мажбуриятларни бажариш билан боғлиқ барча зарур ахборотларни уларнинг (мижозларнинг) эътиборига етазса;

бозорда баҳолар манипуляциясига ва товар бозорлари ҳамда уларнинг коньюктураси тўғрисида нотўғри маълумотлар тақдим этиш орқали сотиши ёки сотиб олишга мажбурашга йўл қўймаса;

Ўзбекистон Республикаси қонун хужжатлари ва биржанинг норматив хужжатларига мувофиқ ўз операцияларини ошкор этса;

манфаатлар тўқнашуви вужудга келган ҳолларда бундай манфаатлар тўқнашуви вужудга келганлиги ҳақида mijozga дарҳол хабар берса ва уларни mijozning фойдасига ҳал этиш чораларини кўрса;

мижознинг топшириғи билан профессионал иштирокчининг дилерлик операцияларига нисбатан олди-сотди битимларини биринчи навбатга амалга оширас;

мижозларнинг топширигини уларнинг амалдаги шартлар бўйича келиб тушиш тартибида бажарса;

мижозларнинг тенглиги принципига риоя этса;

ички тартиб ва ҳисботларни юритиш, шу жумладан терроризмни молиялаштириш ва жиной даромадларни легаллагариш фаолиятига қарши курашиш фаолиятини тартибга солувчи қонун ҳужжатлари бўйича тартибларни Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари ва биржанинг норматив ҳужжатлари талабларига мувофиқ тасдиқласа;

Белгиланган ҳисботларни Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари ва биржанинг норматив ҳужжатларига мувофиқ ваколатли органларга тўлиқ ва ўз муддатида тақдим этса;

профессионал фаолиятни биргалиқда олиб бориш бўйича бўйича қонун ҳужжатларида белгиланган чекловларга риоя этса.

48. Биржа, кўргазма-ярмарка ва аукцион савдоларида биржа ва профессионал иштирокчилар фаолиятини ҳалол бажарилишини таъминлашга, шунингдек уларнинг ҳуқуқлари, манфаатлари ва ишчанлик обрўсини ҳимоя қилишга қаратилган, мазкур Кодекс билан белгиланган нормалар ва биржанинг бошқа норматив ҳужжатлари ҳамда корпоратив одоб-ахлоқ нормалари ва касб этикаси принципларининг бузилишига олиб келадиган ҳаракатлар, инсофсиз деб ҳисобланади

49. Инсофсиз ҳаракатларга (хулқ-атворга) хусусан қуйидагилар киради:

биржа, кўргазма-ярмарка ва аукцион савдоларида амалга оширилган битимларни имзолаш ва рўйхатдан ўтказишдан бош тортиш;

битимлар бўйича ва/ёки етказиб бериш битимларида келишилган товарлар миқдори учун белгиланган баҳоларда ҳақ тўлашдан бош тортиш ёки бўйин товалаш ёхуд тўловга қобилиятсизлик;

шартномада ёки биржанинг норматив ҳужжатларида белгиланган товарларни етказиб бериш ёки уларнинг ҳақини тўлаш муддатларини бузиш;

арбитраж ёки интизомий низоларни норматив ҳужжатларда белгиланган тартибида ҳал этишдан бош тортиш, қонунбузилишларни ўз вақтида аниқлаш ва эътиrozларни ҳал этиш чораларини кўрмаслик;

профессионал иштирокчининг фаолияти тўгрисидаги ҳисботлардаги маълумотларни сохталаштириш, шу жумладан бозорга таъсир ўтказиш мақсадида била туриб нотўғри маълумотлар бериш;

давлат органлари ва биржа томонидан профессионал иштирокчилар учун белгиланган ҳисботларни тақдим этиш қоидалари, принциплари ва муддатларини бузиш;

Профессионал иштирокчилар ва улар мижозларининг мажбуриятлари ҳисобини алоҳида юритиш принципига риоя этмаслик;

мижозларнинг товарлари ва/ёки пул маблағларини нотўри ёки ноқонуний сарфлаш ёхуд ўзлаштириш;

мижознинг рухсатисиз, унинг ҳисобидан ва/ёки топшириқ ёки комиссия шартномасида белгиланганмаган шартлар асосида битимни расмийлаштириш;

корпоратив одоб-ахлоқ ва қасб этикаси нормаларини бузиш, агар бу нормалар ушбу Кодекс билан тасдиқланган бўлса;

50. Инсофсиз ҳаракатни (одоб-ахлоқни) содир этиш ва ушбу кодексни бузишда айбдор бўлган шахсларга нисбатан биржада белгиланган тартибга мувофиқ интизомий жазо чоралари қўлланилади.

51. Интизомий жазо чоралари биржанинг Интизомий комиссияси томонидан биржанинг Интизом комиссияси тўғрисидаги Низомга мувофиқ тортишувлик асосида, очик овоз бериш натижаси бўйича қўлланилади.

IV. Яқуний қоидалар

52. Мазкур Кодекс биржа Бошқаруви томонидан тасдиқланган ва биржа аъзоларининг умумий йиғилиши билан келишилган.

Ушбу Кодекс биржа сайтида эълон қилинган пайтдан бошлаб, беш кун ичida кучга киради.

53. Белгиланган тартибда қабул қилинган ушбу Кодекснинг барча қўшимча ва ўзгартиришлари, қабул қилингандан сўнг, уларнинг ажралмас таркибий қисми ҳисобланади ва унга алоҳида маҳсус илова шаклида расмийлаштирилади ёки санаси ва асоси кўрсатилган ҳолда бевосита ушбу Кодекснинг матнига киритилади.